

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ ДЕРЖАВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ УКРАЇНИ «УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ»

Ждан В.М., Бобирьов В.М., Шещукова О.В.

Забезпечення лікувально-профілактичних закладів України висококваліфікованими медичними кадрами було і залишається одним з пріоритетних завдань в галузі охорони здоров'я. В Україні найстарішим вузом з підготовки медичних кадрів, зокрема і стоматологічних, є Українська медична стоматологічна академія.

Історія Української медичної стоматологічної академії бере свій початок з одонтологічного факультету, створеного при Харківській медичній академії в 1921 р. На той час відкриття одонтологічного факультету стало подією незвичайною. Факультет став першим академічним спеціалізованим вищим навчальним закладом для підготовки лікарів-стоматологів, провідним центром стоматологічної освіти в Україні. Першим деканом факультету став заслужений діяч науки, професор Ю.М.Гофунг. Серед тих, хто закладав фундамент вищої стоматологічної освіти, були академіки В.П.Воробйов, Г.Ф.Фольборт, В.І.Данилевський, професори М.Б.Фабрикант, І.Г.Гайзенберг, Л.П.Григор'єва, П.Т.Максименко та інші. 19 серпня 1931 року факультет був реорганізований у Харківський стоматологічний інститут. Створюються три спеціальні кафедри: терапевтичної стоматології, ортопедичної стоматології, хірургічної стоматології з необхідними навчальними і клінічними базами та висококваліфікованим професорсько-викладацьким складом.

У 1949 р. стоматологічні вузи СРСР були переведені на п'ятирічний строк навчання, при цьому відкриваються нові кафедри і курси, інститут отримує назву – Харківський медичний стоматологічний інститут.

У 1967 р. Харківський медичний стоматологічний інститут був переведений до м.Полтави. У 1971 р. відкритий лікувальний (тепер медичний) факультет. З 26 травня по 4 червня 1994 р. експертна комісія Державної інспекції закладів освіти Міністерства освіти України провела атестаційну експертизу інституту, за висновками якої він був атестований як вищий навчальний заклад.

Рішенням Міжгалузевої акредитаційної комісії від 30 червня – 1 липня 1994 р., протокол №12, та наказом Міністерства освіти України №229 від 13 липня 1994 р. Полтавський медичний стоматологічний інститут акредитований у повному обсязі за IV рівнем акредитації.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 1994 р. "Про вдосконалення мережі вищих навчальних закладів" на базі Полтавського медичного стоматологічного інституту створена Українська медична стоматологічна академія.

На підставі листа МОЗ України від 2 серпня 1994 р. №8-03-29/1416 „Про створення медсестринських факультетів” при академії був відкритий медсестринський факультет (наказ по академії №505-у від

20.12.1994 р.). У 1995 р. було відкрите зуботехнічне відділення. Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 10.05.2005 р. №10/2-974 на базі медсестринського та зуботехнічного відділень академії створений медичний коледж.

Згідно з наказом начальника Державної інспекції навчальних закладів №4/27 від 11 лютого 1999 р. експертна комісія у період з 24 лютого по 5 березня 1999 року провела повторну атестаційну експертизу академії, вивчила стан професійно-практичної та базової підготовки студентів. За рішенням Державної акредитаційної комісії (ДАК) України (протокол №21 від 09.06.1999 р.) академія атестована у повному обсязі за IV рівнем акредитації.

У 2000 р. на підставі наказу Міністерства освіти України №72 від 11.03.1996 р. "Про фахову раду з ліцензування та акредитації вищих закладів освіти" та листа ДАК України (фахова рада з медицини) від 13.03.2000, ФР №46 академія акредитована з напрямку 1101 "Медицина" зі спеціальностей: 5.110102 "Сестринська справа", 5.110109 "Стоматологія ортопедична" за I рівнем акредитації, 6.110102 "Сестринська справа" за II рівнем акредитації.

Згідно з рішенням ДАК України від 11 квітня 2000 р., протокол №26, академія вперше отримала ліцензію на право підготовки спеціалістів за фахом "Педіатрія" (ліцензія ДАК України, серія ВПД-IV, №171588).

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р. №978 „Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах" та від 29.08.2003 р. №1380 „Про ліцензування освітніх послуг" з 10 по 12 березня 2004 р. була проведена чергова акредитаційна експертиза Української медичної стоматологічної академії. За отриманими матеріалами ДАК рішенням від 13 квітня 2004 р. (протокол №50) визнала Українську медичну стоматологічну академію акредитованою за статусом вищого закладу освіти IV (четвертого) рівня і видала ліцензію (серія АА №903182) на право надання освітніх послуг.

У 2005 р. проведено повторне ліцензування спеціальності «Педіатрія», за результатами якого отримано ліцензію АВ №048841 зі строком дії з 22.06.2006 р. по 01.07.2011 р. на підготовку фахівців зазначеної спеціальності в обсязі 100 осіб.

Згідно з наказом МОЗ України від 28.03.2005 р. №133 змінена назва «Українська медична стоматологічна академія» на «вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія». У зв'язку з цим ліцензія серії АВ №122122 замінена на ліцензію серії АВ №048497.

На підставі рішення ДАК від 24.04.2007р. Міністерство освіти і науки України видало ліцензію серії АВ №328558 на підготовку іноземних громадян за

базовим акредитованим напрямом «Медицина» зі спеціальностей: 5.1100102 «Сестринська справа» – 50 осіб, 6.110110 «Сестринська справа» – 20 осіб, «Стоматологія ортопедична» – 80 осіб. Термін дії ліцензії – 24.04.2012 р.

У 2008 р. отримана ліцензія на підготовку молодших спеціалістів із фаху 5.12020401 «Фармація» – 100 осіб. Термін дії ліцензії – 01.07.2013 р.

У зв'язку з закінченням терміну дії сертифіката та терміну дії ліцензії на надання освітніх послуг (7 липня 2009 р.) та відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р. №978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів та спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах» і від 08.08.2007 р. №1019 «Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг» у період з 24.11.2008 р. по

29.11.2008 р. були проведені чергові акредитаційна експертиза підготовки фахівців вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія» та ліцензійна експертиза з надання освітніх послуг (накази МОН України від 28.10.2008 р. №№2361л, 2362л та від 17.11.2008 р. №№2416л, 2417л). ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» акредитована в цілому за IV рівнем.

У 2010 р. академія отримала ліцензії серії АВ №529204 та АВ №552290 на підготовку іноземних громадян в клінічній ординатурі обсягом 50 осіб та за базовими акредитованим напрямом 1101 Медицина у магістратурі за спеціальностями 8.110106 Стоматологія, 8.110101 Лікувальна справа обсягом 100 осіб.

Нині згідно ліцензій серії АГ №508034, академія здійснює підготовку: спеціалістів, магістрів

– 7.110101		275
– 8.110101	Лікувальна справа	25
– 7.110104		100
– 8.110104	Педіатрія	10
– 7.110106		325
– 8.110106	Стоматологія	25
бакалаврів		
– 6.120101	Сестринська справа	30
молодших спеціалістів		
– 5.12010102	Сестринська справа	70
– 5.12010106	Стоматологія ортопедична	50
– 5.12020101	Фармація	100
Підготовка до вступу у вищі навчальні заклади громадян України, всього на рік		400
Підготовка фахівців в інтернатурі (первинна післядипломна спеціалізація) за напрямом 1101 Медицина, всього на рік		450
Підготовка фахівців в клінічній ординатурі (післядипломна підготовка лікарів) за напрямом 1101 Медицина, всього на рік		50
Підвищення кваліфікації лікарів за базовими напрямками (спеціальностями), всього на рік		1300
Підготовка іноземних громадян до вступу у вищі навчальні заклади, всього на рік		100
Підготовка іноземних громадян за базовим акредитованим напрямом 1101 Медицина зі спеціальностей:		
– 5.12010102	Сестринська справа	50
– 5.12010106	Стоматологія ортопедична	80
– 6.120101	Сестринська справа	20
Підготовка іноземних громадян за базовими спеціальностями:		
– 7.110101	Лікувальна справа	150
– 7.110106	Стоматологія	150
Підготовка іноземних громадян за базовими акредитованим напрямом 1101 Медицина у магістратурі за спеціальностями: 8.110106 Стоматологія, 8.110101 Лікувальна справа, всього на рік		100
Підготовка іноземних громадян в клінічній ординатурі, всього на рік		50

Навчально-виховний процес у академії організований відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Указів Президента України «Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України» від 7.12.2000 р. та «Про основні напрямки реформування вищої освіти в Україні», наказу Міністерства освіти України №161 від 02.06.1993 р. «Про затвердження «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» та «Освітньо-професійних програм вищої освіти за професійним спрямуванням «Медицина», затверджених МОН і МОЗ України.

Вища медична освіта за всіма ознаками є вищою професійною освітою, яка завершується отриманням певної професійної кваліфікації відповідно до напрямку підготовки й освітньо-кваліфікаційного рівня. Однак функціонування медичної освіти і тенденції її

розвитку не можна розглядати відокремлено від світового розвитку системи охорони здоров'я та системи загальної освіти, особливостей системи охорони здоров'я тієї або іншої країни, а також специфіки самої медичної освіти.

У 2004 р. був виданий Указ Президента України №199/2004 «Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України», а також наказ МОН від 23.01.2004 р. №49 «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки» і наказ МОЗ України від 22.03.2004 р. №148 «Про заходи щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої медичної та фармацевтичної освіти». Уведення кредитно-модульної системи організації навчального процесу є найважливішим меха-

нізмом підвищення якості підготовки лікарів на етапі базової медичної освіти.

Особливістю впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в системі базової медичної освіти є розробка та впровадження нових навчальних планів та програм. Нині навчальний процес в академії організований відповідно до наказів МОЗ України: від 31.01.2005 р. №52 «Про затвердження та введення в дію нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації України за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа»; від 08.07.2010 р. №539 «Про внесення змін до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальностями «лікувальна справа», «педіатрія», «медико-профілактична справа», затвердженого наказом МОЗ від 19.10.2009 №749; від 07.12.2009 р. №929 «Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар-стоматолог» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальністю «стоматологія»; від 08.07.2010 р. №541 «Про внесення змін до Навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар-стоматолог» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальністю «стоматологія», затвердженого наказом МОЗ від 07.12.2009 №929», які передбачають організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою. Відповідно до вищезазначених навчальних планів та нових типових навчальних програм на кафедрах розроблена відповідна навчально-методична документація.

На сьогодні в структурі академії виділені:

- факультети: стоматологічний, медичний, підготовки іноземних студентів, післядипломної освіти;
- 49 кафедр, які забезпечують теоретичну та клінічну підготовку фахівців;
- відділення: довузівської підготовки, підготовче відділення для іноземних громадян;
- медичний коледж,
- НДІ генетики та імунологічних основ розвитку патології та фармакогенетики тощо.

Наказом МОЗ України від 30.06.2010 р. №126-0 в академії створюється нова структура – навчально-науково-лікувальний підрозділ «Стоматологічний центр».

В академії працює центральна методична комісія, яка координує роботу 12 профільних методичних комісій. 9 кафедр академії мають статус опорних:

внутрішніх хвороб з доглядом за хворими, хірургічних хвороб з доглядом за хворими, терапевтичної стоматології, ортопедичної стоматології з імплантологією, дитячої терапевтичної стоматології з профілактикою стоматологічних захворювань, хірургічної стоматології з реконструктивною хірургією голови та шиї, післядипломної освіти лікарів-стоматологів, післядипломної освіти лікарів-ортодонтів, післядипломної освіти лікарів-ортопедів стоматологів.

Навчальний процес здійснюють: 83 доктори наук; 342 кандидати наук; 73 науковці мають учене звання професора; 169 доцентів; 2 Лауреати Державної

премії України; 5 заслужених діячів науки і техніки України; 7 заслужених лікарів України.

Академія посідає одне з провідних місць серед медичних вузів України у створенні нормативної бази організації навчального процесу, зокрема і за кредитно-модульною системою. За останнє п'ятиріччя фахівцями академії підготовлені і затверджені 52 типові навчальні програми.

На сьогодні розвиток системи освіти вимагає впровадження нових методів навчання і виховання. Інноваційні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна школа, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нароцування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології.

У навчально-виховний процес академії широко впроваджені інноваційні освітні технології: комп'ютерні технології, технології мультимедіа, рейтингова система навчання, особистісна орієнтація навчання, новітні телекомунікаційні технології, проблемно-орієнтовані інтегральні навчальні комплекси, ситуаційні завдання, проблемні методи навчання та ін. Розроблена система комп'ютерного навчання лікарів, відповідно створені комп'ютерні програми як для тренування студентів та інтернів, так і для контролю знань та атестації студентів та лікарів усіх категорій, що навчаються в академії. Завдання, які використовуються у цих програмах, мають різні рівні складності відповідно до мети, яку ставлять викладачі на кожному етапі навчання: від простих до завдань підвищеного рівня складності з імітацією реальних клінічних випадків.

Нині в академії функціонує 12 комп'ютерних класів, у навчальному процесі задіяні 430 комп'ютерів, із них мають доступ до інтернету – 275, що дозволяє організовувати спілкування з вченими України, а також близького та далекого зарубіжжя. Через WEB-сторінку та електронну пошту викладачі та студенти академії продуктивно спілкуються з колегами інших вузів України та близького і дальнього зарубіжжя, проводять методичні консультації та дистанційне навчання лікарів-стоматологів, зубних протезистів, а також електронні конференції з питань лікування стоматологічних захворювань.

В академії накопичений значний досвід використання на семінарських та практичних заняттях, подання інтерактивних комп'ютерних програм на лекціях шляхом лазерного проектування. Унікальна інтерактивна комп'ютерна програма-посібник, розроблена і впроваджена в навчальний процес на клінічних кафедрах, суттєво підвищує рівень фахової підготовки майбутнього лікаря. Використання інтерактивних комп'ютерних посібників в навчальному процесі дають унікальну можливість отримати систематизовані теоретичні знання та практичні навички з основних розділів медицини.

Новим перспективним напрямком розробок є мультимедійні програми клінічного навчання, під час використання яких у студентів формуються професійні знання із залученням не лише вербального, але й

візуального, моторного та інших каналів обробки інформації.

Значне місце в активізації навчального процесу належить навчальним відеофільмам. За умов відсутності централізованої системи їх випуску в академії приділяють належну увагу створенню власних відеофільмів, яких нараховується нині понад 400 назв. Академія має потужну матеріальну базу для виготовлення високоякісних навчальних відеофільмів.

Широкого поширення в набула рейтингова система навчання і контролю знань студентів. Саме вона відкриває значні можливості для підвищення якості знань студентів; стимулює і самоорганізує систематичну працю студентів; забезпечує високу об'єктивність оцінювання знань; посилює мотиваційний компонент навчання; формує самостійні дії і уміння та перетворює контроль в дійову складову управління процесом навчання.

Серед інноваційних технологій, що дозволяють успішно формувати критичне та творче мислення студентів, а також формують необхідні для сучасної освіти уміння працювати з об'єктивною інформацією, значне місце посідає кейс-метод, який широко застосовується на практичних та семінарських заняттях в академії.

Для унаочнення навчального процесу в академії щорічно створюються понад 500 таблиць та стендів, 200 слайдів, 350 кодосграм, 500 мікро- і макропрепаратів, 7500 тестів усіх рівнів. До лекцій та практичних занять розробляється понад 300 мультимедійних презентацій для демонстрації яких використовується 40 мультимедійних проекторів.

Професорсько-викладацький колектив академії посилену увагу звертає на видавничу діяльність. За останні п'ять років видано 608 найменувань навчальної та навчально-методичної літератури, в т.ч. підручників – 23, навчальних і навчально-методичних посібників – 316. З грифом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Центрального методичного кабінету з вищої медичної освіти МОЗ України видано 89 назв навчальної літератури.

Відповідно до плану, який щороку затверджується, в академії проводяться навчально-методичні конференції, що дозволяють узагальнити досвід методичної роботи провідних кафедр академії і допомагає впровадити його на всіх кафедрах, розвиває творчу ініціативу, сприяє зростанню науково-педагогічної кваліфікації викладачів. Так, за останні п'ять років проведені наступні конференції: «Актуальні проблеми підготовки медичних кадрів» (2007 р.), «Сучасні технології навчання у підготовці медичних кадрів» (2008 р.), «Клінічне мислення: шляхи формування та вдосконалення» (2009 р.), «Інноваційні освітні технології у підготовці медичних кадрів» (2010 р.), «Формування здорового способу життя студентів-медиків засобами освіти» (2011 р.).

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», ст.10 та Концепцією розвитку післядипломної освіти, яка затверджена колегією Міністерства освіти і науки України 11.09.2002р., протокол №3/5-4, підвищення кваліфікації здійснюється не менше одного разу за 5 років шляхом навчання на факультетах підвищення кваліфікації, стажування, надання творчих відпусток, переведення на посаду наукового співробітника і навчання в аспірантурі та є обов'язковим для всіх фахівців і керівників. Підвищенням кваліфіка-

ції охоплюється не менше 20 % штатної чисельності викладачів щорічно.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 22.10.2008 р. №943 «Про економію бюджетних коштів» і постанови Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. №1036 «Деякі питання організації бюджетного процесу» в академії були розроблені заходи щодо раціонального використання бюджетних коштів та отримані у 2009 і 2010 р.р. дозволи МОЗ України на проведення курсів підвищення кваліфікації «Болонський процес, психологія та педагогіка вищої школи, сучасні інформаційні технології» науково-педагогічних кадрів академії на її базі із залученням професорсько-викладацького складу Полтавського національного педагогічного університету ім.В.Г.Короленка та Полтавського національного технічного університету ім.Ю.Кондратюка. Загалом, за останній час підвищили кваліфікацію: на курсах факультету підвищення кваліфікації – 460 осіб; шляхом надання творчої відпустки – 9 осіб, шляхом переведення на посаду наукового співробітника – 2 особи та шляхом стажування – 14 осіб.

Академія є неодноразовим учасником міжнародних виставок престижних навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні», «Освіта і кар'єра», «Сучасні навчальні заклади», на яких були представлені досягнення вузу в організації навчально-виховного процесу: науково-методичні інновації, сучасні інформаційно-телекомунікаційні та мультимедійні системи навчання та ін., за що була нагороджена Золотими (2009, 2010, 2011р.р.), Срібними (2004, 2005 р.р.) і Бронзовими (2002, 2007 р.р.) медалями та Дипломами. Зокрема, за вагомий внесок у модернізацію національної системи освіти в номінації «Компетентнісний підхід в освітній діяльності вищої школи» академія нагороджена срібною медаллю та дипломом виставки «Сучасні навчальні заклади – 2010», за творчу організаційську роботу з розвитку сучасної національної системи освіти Почесною грамотами цієї виставки нагороджені ректор академії проф.Ждан В.М. та перший проректор з науково-педагогічної роботи проф.Бобирьов В.М. У номінації міжнародних виставок «Освіта і кар'єра «Інноваційний розвиток освіти та сучасні педагогічні технології» академія двічі була нагороджена золотими медалями і дипломами виставок.

На другій міжнародній виставці-презентації (2011 р.) «Інноваційні технології навчання» стала лауреатом конкурсу «Інновації у навчальному процесі». За багаторічну інноваційну педагогічну діяльність з модернізації освіти академії присвоєно почесне звання „Лідер сучасної освіти”.

Академія як учасник загальноукраїнського проекту «Найкращі заклади медичної освіти України – медичний олімп» нагороджена Дипломом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України за значний внесок у розвиток медичної освіти України. За вагомий внесок у розвиток медичної освіти і науки колектив академії нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України.

Вищевикладене підтверджує, що організація навчально-виховного процесу в академії, його методичне та матеріальне забезпечення відповідають вимогам сьогодення Це дозволило вузу піднятися на новий конкурентоспроможний рівень підготовки спеціалістів, яких добре знають в Україні, а також в країнах близького та дальнього зарубіжжя.